

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
EVGENI TANCHEV
esitatud 7. märtsil 2019¹

Kohtuasi C-22/18

TopFit e.V.
Daniele Biffi
versus
Deutscher Leichtathletikverband e.V.

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Amtsgericht Darmstadt (Darmstadt esimese astme kohus, Saksamaa))

Asutamisvabadus – Kodakondsus – ELTL artiklid 18, 21, 49 ja 165 – Kodakondsuse alusel diskrimineerimine – Eeskiri, millega võetakse vastuvõtvast liikmesriigis etableerunud liidu kodanikult õigus võtta osa üleriigilistest kergejõustiku meistrivõistlustest üle 35aastaste vanuserühmas selle liikmesriigi kodanikega samadel alustel – Võimalus osaleda „väljaspool paremusjärjestust“, mille tõttu riigi kodakondsuseta isikud ei saa üheski vanuserühmas kohta paremusjärjestuses – Selles liikmesriigis etableerunud liidu kodanikele mõeldud üleminekuaja puudumine eeskirja muutumise ajal – Asutamisvabaduse horisontaalne õigusmõju – Piirang – Põhjendatus – Proportsionaalsus

1. Itaalia kodanik Daniele Biffi, kes on põhikohtuasjas teine hageja, on elanud Saksamaal alates 2003. aastast. Seal tegeleb ta ettevõtlusega, pakkudes kergejõustikutreeneri ja personaaltreeneri teenuseid, ning kohtuistungil mainiti, et tal on nende teenuste reklaamimiseks oma veebisait.² Amatöörkergejõustiklasena tegeleb D. Biffi ka intensiivselt võistlusspordiga üle 35aastaste vanuserühmas. Ta elab oma perega alaliselt Saksamaal.

2. Aastal 2012 loobus D. Biffi õigusest võistelda Itaalia amatöörkergejõustikuliidu egiidi all. Alates vähemalt sellest aastast kuni aastani 2016 sai D. Biffi kui Itaalia kodakondsuses olev Saksamaa elanik ja enam kui aasta olnud Berliini spordiklubi TopFit e.V. liige (põhikohtuasja esimene hageja; edaspidi „TopFit“) võistelda oma vanuserühmas „Saksamaa meistri“ tiitli ja muude kohtade nimel. Tema saavutatud tiitlid ja kohad on jäädvustatud ka tema veebisaidil.³

3. Aastal 2016 aga muutis Deutscher Leichtathletikverband e.V. (Saksamaa kergejõustikuliit; edaspidi „DLV“), kes on eraõiguslik ühing ja põhikohtuasjas kostja, oma määrusi. Sellega jättis ta „Saksamaa meistri“ tiitli nimel võistlemise õiguse kõikides vanuserühmades ainult Saksamaa kodanikele. Uute määruste kohaselt saavad D. Biffi olukorras olevad kergejõustiklased küll riigi meistrivõistlustel osaleda, kuid „väljaspool paremusjärjestust“. Seetõttu ei saa lugeda niisuguseid osalejaid võistluslalal (nt esimese, teise või kolmanda) koha saajaks ega ka „Saksamaa meistriks“. Need määrused ei keela siiski osalemist muudel DLV korraldatud, näiteks piirkondlikel võistlustel.

1 Algkeel: inglise.

2 http://www.corso-mental-coaching.it/team_item/daniele-biffi/.

3 *Ibid.*

4. TopFit ja D. Biffi vaidlustasid need uued määrused Amtsgericht Darmstadtis (Darmstadti esimese astme kohus) (edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“), kes on saatnud Euroopa Kohtule kolm eelotsuse küsimust. Need küsimused puudutavad kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu (ELTL artikkel 18), liidu kodanike õigust „vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil“ (ELTL artikli 21 lõige 1) ning liidu kohustust „panusta[da] Euroopa spordiküsimuste edendamisse“ (ELTL artikli 165 lõike 1 teine lõik) ja võtta meetmeid Euroopa mõõtme arendamiseks spordis (ELTL artikli 165 lõige 2).

5. Olen jõudnud järeldusele, et kuna põhimõtteliselt puudub üleminekunorm selle kohta, millised õigused on kehtestatud liidu kodanikele nagu D. Biffi, kes, olles kasutanud õigust „vabalt liikuda ja elada“ vastuvõtva liikmesriigi territooriumil,⁴ on juba omandanud õiguse võistelda võrdsetel alustel selle riigi kodanikega, on DLV tegevus olnud vastuolus D. Biffi õigustega liidu õigusnormidest tulenevale liikumisvabadusele, täpsemalt asutamishabadusele, mis tuleneb ELTL artiklist 49. Nendel asjaoludel on DLV kehtestatud piirang ebaproportsionaalne.

I. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

6. ELTL artikli 18 esimeses lõigus on sätestatud:

„Ilma et see piiraks aluslepingutes sisalduvate erisätete kohaldamist, on aluslepingutes käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel.“

7. ELTL artikli 21 lõikes 1 on sätestatud:

„Igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, kui aluslepingutega ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.“

8. ELTL artikli 49 esimeses lauses on sätestatud:

„Allpool esitatud sätete kohaselt keelatakse piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamishabadust teise liikmesriigi territooriumil.“

9. ELTL artikli 165 lõike 1 teises lõigus on sätestatud:

„Liit panustab Euroopa spordiküsimuste edendamisse, võttes arvesse selle eripära, vabatahtlikkusel põhinevaid struktuure ning selle sotsiaalset ja kasvatuslikku funktsiooni.“

10. ELTL artikli 165 lõikes 2 on sätestatud:

„Liidu tegevusega püütakse:

[...]

- arendada Euroopa mõõdet spordis spordivõistluste aususe ning avatuse ja sporditöö eest vastutavate asutuste omavahelise koostöö edendamise ning sportlaste, iseäranis noorte sportlaste füüsilise ja vaimse puutumatus kaitsmise kaudu.“

4 ELTL artikkel 21.

11. ELTL artikli 165 lõikes 3 on sätestatud:

„Liit ja liikmesriigid edendavad hariduse ja spordi valdkonnas koostööd kolmandate riikidega ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.“

B. Liikmesriigi õigus

12. Saksamaa kergejõustikumääruste punktis 5.2.1 on ette nähtud:

„Kõik meistrivõistlused on põhimõtteliselt avatud kõikidele sportlastele, kellel on Saksamaa kodakondsus ja Saksa kergejõustikuühingu kaudu kehtiv stardiõigus.“

13. Kostja kustutas 17. juunil 2016 punkti 5.2.2. Selles punktis oli ette nähtud:

„Euroopa Liidu kodanikel on õigus osaleda Saksamaa meistrivõistlustel, kui neil on Saksa klubi või kergejõustikuühingu kaudu stardiõigus ja neil on see olnud vähemalt ühe aasta.“

14. Alates 17. juunist 2016 kehtis järgmine reegel (edaspidi „vaidlustatud määrus“):⁵

„Kooskõlas Saksamaa kergejõustikumääruste punktiga 5.2.4 võidakse anda välismaalastele, kellel on osavõtuõigus kergejõustikuliidu kaudu, õigus osaleda väljaspool paremusjärjestust, kui föderaalne komitee president või korraldaja selleks enne võistlust loa annab. Väljaspool paremusjärjestust osalemise üksikasjad on ette nähtud üleriigilises seaduses, mis on asjakohane seoses rahvusvaheliste võistlusmääruste määrusega 142.1.“⁶

II. Faktilised asjaolud põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimused

15. D. Biffi on sündinud 1972. aastal. Nagu eespool märgitud, on ta Itaalia kodanik, kes on elanud Saksamaal alates 2003. aastast ning osalenud Saksamaa meistrivõistlustel vähemalt alates 2012. aastast ja on loobunud 2012. aastal oma stardiõigusest Itaalia kergejõustikuliidus. Ta on sporditreenerina ja personaaltreenerina ettevõtja. Ta on spetsialiseerunud peamiselt jooksualadele distantsidel 60 m, 100 m, 200 m ja 400 m ning on aastatel 2012–2016 edukalt ja korrapäraselt võistelnud Saksamaa kodanikega võrdsetel alustel.

16. D. Biffil on Saksamaa kergejõustikumääruste kohaselt stardiõigus TopFiti kaudu. TopFit omakorda kuulub Berliini kergejõustikuliitu (Berliner Leichtatletik-Verband), kes on piirkondlik kergejõustikuliit ja omakorda DLV liige. DLV on Saksamaa kergejõustikuühingute föderaalne katusorganisatsioon, kes peab üleriigilisi kergejõustiku meistrivõistlusi nii noortele tiptasemel tegutsevatele sportlastele kui ka rahvaspordi raames „veteranidele“, st „üle 35aastaste“ vanuserühmadele.

17. Saksamaa kergejõustikumääruste § 1 esimeses lauses on ette nähtud, et kõikide liidumaade kergejõustikuliitudesse kuuluvate klubide liikmetel on õigus nende määruste sätete kohaselt kergejõustikuvõistlustel osaleda.

5 Kostja kirjalike seisukohtade kohaselt on see kooskõlas Saksamaa üleriigilistel meistrivõistlustel osalemise üldtingimuste punkti 3 esimese lisaklausliga.

6 Nendes seisukohtades on lisaks märgitud, et vaidlustatud määrust muudeti alates 2018. aastast järgmiseks: „Välismaalastele, kellel on õigus osaleda Saksamaa kergejõustikuliidu territooriumil tegutseva kergejõustikuühingu või muu riigisisese ühingu kaudu, võib põhjendatud taotluse korral anda õiguse osaleda väljaspool paremusjärjestust, kui võistluste korraldamise föderaalne komitee president on andnud selliseks osalemiseks loa enne asjaomasele spordivõistlusele registreerumise lõppkuupäeva. Väljaspool paremusjärjestust osalemise eeskirjad on ette nähtud üleriigilises seaduses, mis on asjakohane seoses rahvusvaheliste võistluseeskirjade punktiga 142.1.“

18. DLV muutis 17. juunil 2016 Saksamaa kergejõustikumäärusi nii, et liidu kodanikud, kellel on Saksamaa klubi või kergejõustikuühingu kaudu stardiõigus, mis on kehtinud vähemalt ühe aasta, ei saanud enam varasemaga samal alusel üleriigilistel meistrivõistlustel osaleda (vt eespool punktid 3 ja 14). Eelotsusetaotluses on lisatud, et kostja põhjendas oma otsust sellega, et Saksamaa meister peab olema isik, kellel on stardiõigus ka Saksamaa Liitvabariigi (GER) eest. Nii nomineeritakse kostja 2017. aasta nomineerimisjuhiste järgi eelisjärjekorras just Saksamaa meistreid. DLV märkis, et samuti ei ole veteranide spordi tarbeks võimalik kehtestada teistsuguseid määrusi kui noorte- või võistlusspordi jaoks.

19. TopFit andis D. Biffi üles Saksamaa veteranide sisemeistrivõistlustele, mis pidid toimuma 4. ja 5. märtsil 2017 Erfurtis jooksudistantsidel 60 m, 200 m ja 400 m. DLV keeldus teda nendele võistlustele registreerimast. TopFit ja D. Biffi pöördusid selle keeldumise peale alaliidu õiguskomisjoni (Verbandsrechtsausschuss) poole. Õiguskomisjon asus seisukohale, et tal puudub selles küsimuses sisuline pädevus, ja andis nõusoleku pöörduda üldises korras kohtusse. TopFit ja D. Biffi ei esitanud kaebust 4. ja 5. märtsil 2017 toimunud Saksamaa veteranide sisemeistrivõistlustelt väljajätmise peale.

20. DLV korraldas 30. juunist 2. juulini 2017 Saksamaa veteranide meistrivõistlused Zittaus. D. Biffi oli ettenähtud ajal täitnud osalemise normid 100 m, 200 m ja 400 m jooksus. TopFit ja D. Biffi pöördusid eelotsusetaotluse esitanud kohtusse taotlusega tagada nendel võistlustel osamine. Taotlus jäeti rahuldamata põhjendusel, et puudub alus esialgse õiguskaitse määramiseks.

21. D. Biffi osales Zittau võistlustel „väljaspool paremusjärjestust“. 100 m jooksus saavutas ta eeljooksudes kiireima aja, kuid finaali teda ei lubatud. Jooksudistantsil 200 m toimusid ainult aja peale jooksud. Eeljookse ei korraldatud ja selle asemel võeti peetud kahe jooksu tulemused arvesse finaaliaegadena. D. Biffi aeg oli paremuselt kolmas. 400 m jooksus ta vigastuse tõttu ei osalenud.

22. TopFit ja D. Biffi pöördusid eelotsusetaotluse esitanud kohtusse nõudega, et tal lubataks edaspidi üleriigilistel meistrivõistlustel osaleda ja paremusjärjestuses olla. Nad on seisukohal, et üleriigilistel veteranide meistrivõistlustel osalemise õiguse suhtes kodakondsuse tingimuse esitamine on liidu õigusega vastuolus, ja väidavad, et D. Biffi suhtes kohaldub kehtivuse kaitse. DLV on vastupidisel seisukohal. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et ta peab otsustama ka selle üle, kas D. Biffi tulemused Zittaus peetud üleriigilistel meistrivõistlustel tuleb lugeda paremusjärjestuse sisse.

23. Ta on esitanud ELTL artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas ELTL artikleid 18, 21 ja 165 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi spordialaliidu kergejõustikumääruste säte, milles seatakse üleriigilistel meistrivõistlustel osalemise tingimuseks liikmesriigi kodakondsuse olemasolu, kujutab endast lubamatut diskrimineerimist?
2. Kas ELTL artikleid 18, 21 ja 165 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi spordialaliit diskrimineerib lubamatult amatöörspordlasi, kellel ei ole liikmesriigi kodakondsust, kui ta võimaldab neil küll üleriigilistel meistrivõistlustel osaleda, kuid lubab neil startida ainult „väljaspool paremusjärjestust“ või „ilma paremusjärjestuse kohata“ ega luba osaleda jooksu- jm alade finaalides?
3. Kas ELTL artikleid 18, 21 ja 165 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi spordialaliit diskrimineerib lubamatult amatöörspordlasi, kellel ei ole liikmesriigi kodakondsust, kui ta jätab nad kõrvale üleriigilistel võistlustel meistrivõistluste vm kohtade arvestusest?“

24. Euroopa Kohtu menetluses on oma kirjalikud seisukohad esitanud TopFit, DLV, Hispaania ja Poola valitsus ning Euroopa Komisjon. 13. detsembril 2018 peetud kohtuistungil osalesid kõik menetlusosalised peale Poola.

III. Kirjalike seisukohtade kokkuvõte

25. TopFit väidab, et Euroopa Kohtu otsuse Bosman kohaselt on ELTL artikli 21 lõige 1 kohaldatav eraõiguslike eeskirjade suhtes, mis on vastu võetud eraõigusliku ühenduse nagu DLV määrustes.⁷ Kohtuotsuses Bosman täpsustatud normid ei piirdu töötajate vaba liikumisega ja need on kohaldatavad ELTL artikli 21 lõike 1 suhtes.

26. Võistlustel osalemine kuulub ELTL normatiivsesse kohaldamisalasse nagu ka amatöörspordis, mistõttu põhikohtuasjas on kohaldatav ELTL artikkel 18, kuna täiesti puhtalt amatöörspordi ei ole olemas.

27. Piirang amatöörspordis osalemise suhtes muudab keerukamaks ülemineku asjasse puutuva spordiala kutselisele praktiseerimisele, avaldades seega kaudselt mõju majanduselule. Liidu kodaniku suhtes, keda koheldakse eraelu kontekstis ning sotsiaalsete ja kultuuriliste hüvede kättesaadavuse osas vähem soodsalt kui liikmesriigi kodanikku, rikutakse ELTL artiklit 45. Pääs spordivõistlustele on sotsiaalne hüve, mis aitab kaasa integreerumisele, ning sportlaste nagu D. Biffi väljajätmine meistrivõistlustelt on vastuolus Euroopa projektiga ja ELTL artikli 165 lõike 2 viimases taandes ette nähtud eesmärkidega. Klubid hakkavad vähem tõenäoliselt investeerima liidu kodanikesse, kes ei ole asjaomase liikmesriigi kodanikud.

28. Objektiivse põhjenduse määrab see, kas kõnealusel normil on õiguspärane eesmärk, kas see norm on selle eesmärgi saavutamiseks asjakohane ja kas see ei ületa õiguspärase eesmärgi saavutamiseks vajalikku. Proportsionaalne piirang on selline, mille puhul sportlased peavad olema olnud vähemalt teatava aja jooksul klubi liikmed. Nii ei saa küll nõuda üleriigiliste meistrivõistluste avamist kõikidele liidu kodanikele, kuid saab nõuda, et osalemine oleks liidu kodanikele avatud, kui see on seotud teatavate põhivabaduste nagu liikumisvabaduse teostamisega. TopFit viitab veel Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklile 21.

29. DLV väidab, et TopFitil ei ole hagemisõigust, sest eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas nii oma 14. juuni 2017. aasta kohtuotsuses, kuid DLV möönab, et neid argumente ei ole käesolevas asjas esitatud eelotsusetaotluses märgitud. ELTL artiklid 18 ja 21 kaitsevad vaid liidu kodanikke, mitte aga juriidilisi isikuid nagu TopFit. ELTL artikkel 165 ei anna TopFiti-sugustele klubidele mingeid õigusi.⁸

30. DLV väitel on esimene eelotsuse küsimus teoreetiline, sest TopFitile ei jäetud andmata õigust osaleda Saksamaa veteranide meistrivõistlustel. Vaidlus käib hoopis selle üle, kas D. Biffil tuleb lubada võistelda paremusjärjestuse sees, et ta võiks saada Saksamaa meistriks.⁹

31. Samuti puudutab põhikohtuasi ka üksnes Saksamaa-sisest olukorda,¹⁰ sest Saksamaa piire ei ületata.

7 TopFit viitab 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsusele Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, punktid 8–12).

8 Sellega seoses viitab DLV 16. märtsi 2010. aasta kohtuotsusele Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, punkt 40).

9 Sellega seoses viitab DLV Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktile c; 1. aprilli 2008. aasta kohtuotsusele Gouvernement de la Communauté française ja gouvernement wallon (C-212/06, EU:C:2008:178, punktid 28 ja 29); 14. juuni 2017. aasta kohtuotsusele Online Games jt (C-685/15, EU:C:2017:452, punkt 43) ja 8. märtsi 2018. aasta kohtuotsusele Saey Home & Garden (C-64/17, EU:C:2018:173, punktid 18 ja 19).

10 DLV viitab 20. märtsi 2014. aasta kohtuotsusele Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona (C-139/12, EU:C:2014:174, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika); 30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Admiral Casinos & Entertainment (C-464/15, EU:C:2016:500, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika); 15. novembri 2016. aasta kohtuotsusele Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, punkt 47) ja 8. detsembri 2016. aasta kohtuotsusele Eurosaneamientos jt (C-532/15 ja C-538/15, EU:C:2016:932, punkt 57).

32. DLV tugineb Euroopa Kohtu väljendatud seisukohale, et diskrimineerimiskeeld ei mõjuta spordivõistkondade, eriti riigi esindusvõistkondade koosseisu, mille moodustamine on vaid sportliku huvi küsimus.¹¹ DLV toetab medalite väljaandmisel ja riigi rekordite tunnustamisel piirdumist selle riigi kodakondsuses olevate sportlastega kui vaid sportliku huvi küsimust.¹²

33. Hispaania märgib, et spordialale riigi esindusvõistkonna valimine on õiguspärane eesmärk ning üleriigiliste meistrivõistluste suhtes kehtestatud piirangud on proportsionaalsed¹³ ega riiva vastuvõtvast riigis elavate spordiga tegelevate välismaalaste erialast arengut. Üksikvõistlejate üleriigiliste meistrivõistluste põhjal valitakse tavapäraselt välja riigi esindusvõistkonnad tähtsatele rahvusvahelistele võistlustele. Välismaalaste osalemine võib seda menetlust häirida.

34. Poola osutab, et ELTL artiklist 165 tulenev liidu pädevus spordi küsimustes on väga piiratud. ELTL artikli 6 punkti e kohaselt piirduvad liidu volitused meetmete võtmisega liikmesriikide meetmete toetamiseks, koordineerimiseks või täiendamiseks spordi valdkonnas. Vaid sportliku huvi kohta on heaks näiteks eri riikide esindusvõistkondade vahelised matšid, kuid Poola tunnustab, et kõnealuste sätete ulatus peab jääma piiratuks nende enda eesmärgiga.¹⁴

35. Samas on Poola asunud seisukohale, et põhikohtuasi puudutab küsimust, kas amatöörspord kuulub aluslepingute kohaldamisalasse, ning et seda tegevusvaldkonda ei saa pidada majanduslikuks. Ent nagu komisjon, viitab ka Poola Euroopa Kohtu väljendatud seisukohale, et vabaajategevuse võimalused liikmesriigis, kuhu liidu kodanik on kolinud, kaasnevad selle liikumisvabadusega.¹⁵

36. Poola on komisjoniga nõus, et spordivõistluste, sealhulgas üleriigiliste võistluste korraldamine on osa Euroopa spordi ajaloolisest ja kultuurilisest taustast.¹⁶ Selle muutmine võib vähendada publiku huvi spordi vastu. Poola on mures ka spordi rolli üle rahvusmeeskondade valikul.

37. Komisjon on seisukohal, et amatöörspord kuulub liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse neljal põhjusel.

38. Esiteks hõlmab töötajate õigus võrdsele kohtlemisele määruse (EL) nr 492/2011 artikli 7 lõikest 2 tulenevalt sotsiaalseid soodustusi.¹⁷ Teiseks hõlmab õigus vabale liikumisele väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ka vabaajategevuse võimalusi vastuvõtvast liikmesriigis¹⁸ ning seda õigust kaitseb ELTL artiklist 18 tulenev võrdse kohtlemise põhimõte. Kolmandaks toonitab komisjon spordi tähtsust

11 DLV viitab 12. detsembri 1974. aasta kohtuotsusele Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140, punkt 8) ja 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsusele Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, punkt 15).

12 Asseri instituudi 20. detsembri 2010. aasta raport „Study on the equal treatment of non-nationals in individual sports competitions“ (http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/study_equal_treatment_non_nationals_final_rpt_dec_2010_en.pdf: „Asseri instituudi raport“), VI peatükk, punktid 3.2.1 ja 3.4.1.

13 Hispaania viitab komisjoni töödokumendile „Sport and Free Movement“, SEC(2011) 66 (lõplik), ning 13. aprilli 2010. aasta kohtuotsusele Bressol jt (C-73/08, EU:C:2010:181) ja 20. oktoobri 2011. aasta kohtuotsusele Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675).

14 Poola viitab 12. detsembri 1974. aasta kohtuotsusele Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140, punktid 8 ja 9); 14. juuli 1976. aasta kohtuotsusele Donà (13/76, EU:C:1976:115, punktid 13–15); 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsusele Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, punkt 73); 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsusele Deliège (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, punkt 43) ja 18. juuli 2006. aasta kohtuotsusele Meca-Medina ja Majcen vs. komisjon (C-519/04 P, EU:C:2006:492, punkt 26).

15 Poola viitab 7. märtsi 1996. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Prantsusmaa (C-334/94, EU:C:1996:90, punkt 21); 12. juuni 1997. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Iirimaa (C-151/96, EU:C:1997:294, punkt 13) ja 27. novembri 1997. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Kreeka (C-62/96, EU:C:1997:565, punkt 19).

16 Poola viitab valgele raamatule spordi kohta, KOM(2007) 391 (lõplik), lk 15.

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires (ELT 2011, L 141, lk 1). Komisjon viitab 12. mai 1998. aasta kohtuotsusele Martínez Sala (C-85/96, EU:C:1998:217, punktid 55–64).

18 Komisjon viitab 7. märtsi 1996. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Prantsusmaa (C-334/94, EU:C:1996:90, punktid 21 ja 23).

sotsiaalse kaasamise, integratsiooni, sotsiaalsete võrgustiku arengu ja tööalase konkurentsivõime jaoks,¹⁹ nii et neid tuleb kodakondsust puudutavate õigussätete tõlgendamisel arvesse võtta. Neljandaks laiendati Lissaboni lepinguga tunduvalt liidu õiguse kohaldamisala spordi osas, vt ELTL artikli 6 punkt e ja artikkel 165, andes selles valdkonnas pädevust.

39. ELTL artiklid 18 ja 21 on DLV-suguse eraõigusliku üleriigilise alaliidu suhtes kohaldatavad, mistõttu eraõigusliku ja käesoleval juhul monopoolse üksuse tegevus ei riiva riigipoolset vaba liikumise tõkete keelustamist.²⁰

40. D. Biffi vaba liikumise õiguse piirang on siiski proportsionaalne.²¹ Osavõtt piirkondlikest ja kohalikest võistlustest jääb riigi kodakondsuseta isikutele avatuks. Üleriigilised meistrid peavad olema seotud vastavaid meistrivõistlusi korraldava liikmesriigiga. Kui ta seda ei ole, tekivad probleemid kuuluvuse määramisel.

A. Sissejuhatavad märkused

1. Esmased vastuväited

41. DLV argumentid selle kohta, et käesolevas vaidluses ei ole Euroopa Kohtu pädevuseks piisavalt piiriülesust, tuleb tagasi lükata. Kui liidu kodanik on „kasuta[nud] oma õigust vabalt liikuda“, kuulub tema olukord ELTL artikli 18 kohaldamisalasse.²² Samuti väidab D. Biffi, et kodakondsuse tõttu diskrimineerimine avaldab ebasoodsat mõju tema ettevõtluks vastuvõtvast liikmesriigis, s.o Saksamaal.²³ Olukord on seotud liikmesriikidevahelise kaubandusega.²⁴ Nii, nagu Euroopa Kohus oma otsuses Bosman märkis, et kui võtta vastu liikmesriikide piire ületav tööpakkumine elukutselise jalgpalli mängimiseks, ei kujuta see endast üksnes riigisisest olukorda,²⁵ nagu ei kujuta seda endast ka piiriülene liikumine, millega kaasneb kergejõustiku kommertsialiseerimine ja sihtkohas ettevõtjaks hakkamine.

42. Mis puudutab TopFiti õigust seada vaidluse alla liidu õiguse järgimine DLV poolt tema suhtluses D. Biffiga, kuuluvad kaebeõigusnormid liikmesriikide menetlusautonoomiasse, kui järgitakse liidu õiguses kehtestatud piiranguid, aga need ei ole käesolevas põhikohtuasjas olulised.²⁶

43. Kokkuvõttes on esimene eelotsuse küsimus vastupidi DLV väidetele vastuvõetav. Põhikohtuasja eesmärk on määrata kindlaks alus, millest lähtuvalt saab D. Biffi osaleda tulevastel kergejõustiku meistrivõistlustel. Saksamaa kergejõustikumääruste kohaselt peab väljaspool paremusjärjestust osalemise olema heaks kiitnud föderaalne komitee president või ürituse korraldaja (vt eespool punkt 14). Kuna määrustes on ette nähtud D. Biffi suguste sportlaste osavõtu täielik välistamine, ei ole esimene küsimus hüpoteetiline.²⁷

19 Komisjon viitab nõukogu 18. novembri 2010. aasta järeldustele spordi rolli kohta aktiivse sotsiaalse kaasamise aluse ja edasiviijana, 2010/C 326/05, punkt 4.

20 12. detsembri 1974. aasta kohtuotsus Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140); 8. aprilli 1976. aasta kohtuotsus Defrenne (43/75, EU:C:1976:56); 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463) ja 3. oktoobri 2000. aasta kohtuotsus Ferlini (C-411/98, EU:C:2000:530, punkt 50).

21 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, punkt 127) ja 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Deliège (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, punktid 61–64).

22 13. novembri 2018. aasta kohtuotsus Raugevicius (C-247/17, EU:C:2018:898, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 See oli kohtuistungil esitatud argumentide osa.

24 30. juuni 2016. aasta otsus Admiral Casinos & Entertainment (C-464/15, EU:C:2016:500, punkt 22).

25 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, punktid 90 ja 91).

26 Nimelt ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte ja ELL artikli 19 lõige 1, mis lisaks nõuab liikmesriikidelt piisavaid õiguskaitsevahendeid, et tagada tulemuslik kohtulik kaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades. Vt hiljutine 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Protect Natur-, Arten- und Landschaftschutz Umweltorganisation (C-664/15, EU:C:2017:987). Seoses liikmesriikide eeskirjadega tühisuse ja võrdvärsuse põhimõtete ning harta artikli 47 kohta vt nt 19. märtsi 2015. aasta kohtuotsus E.ON Földgáz Trade (C-510/13, EU:C:2015:189, punktid 49–51).

27 Eelotsusetaotluse kohaselt on täielik välistamine juuba toimunud. Vt eespool punkt 19.

2. Liikmesriikide praktika seoses asjaomase riigi kodakondsuseta isikute osavõtuga üleriigilistest kergejõustiku meistrivõistlustest

44. Selles küsimuses ei ole liikmesriikides ühetaolist reeglit ega praktikat, samuti ei dikteeri seda Rahvusvahelise Kergejõustikuliidu (edaspidi „IAAF“)²⁸ määrused.²⁹ Liikmesriigiti varieeruvad seadused ja praktika tõesti vägagi.³⁰

45. Näiteks Hispaanias näib olevat praegu võetud suhteliselt avatud poliitiline suund seoses meistrivõistlustest osavõtmisega, mille suhtes kehtivad klubisse kuulumise nõue (ent ka võimalus näha ette eriluba), kvoot ja Hispaanias elamise nõue;³¹ samal ajal kui näiteks Belgias³² viimati nimetatud nõuet ei kohaldata. Üleriigiliseks meistriks võivad aga saada ainult Hispaania kodanikud.

46. Teises äärmuses on Taani, kes lubab välismaalaste osavõttu üksnes spetsiaalse korraldava liidu loaga – kusjuures Taani meistriks saab tulla vaid Taani kodanik – ning neile ei saa anda Taani spordiliidu medalit. Igal juhul on osavõtt avatud vaid välismaalastele, kes on Taanis elanud vähemalt kuus kuud.³³ Nii Prantsusmaal³⁴ kui ka Belgias³⁵ saavad üleriigiliseks meistriks tulla vaid nende vastavate liikmesriikide kodanikud, samas kui ükski seadus ei takista välismaalasel tulla üleriigiliseks meistriks Rootsisis³⁶, ja Küprosel on see seadusega lubatud³⁷.

47. Riigi rekordi kirjutamine välismaalase nimele on välistatud näiteks Austrias,³⁸ Belgias,³⁹ Küprosel,⁴⁰ Taanis (v.a veteranid),⁴¹ Prantsusmaal,⁴² Sloveenias⁴³ ja Rootsisis.⁴⁴ Taani,⁴⁵ Hispaania,⁴⁶ Prantsusmaa⁴⁷ ja Sloveenia⁴⁸ määrustes on sõnaselgelt ette nähtud, et välismaalastele medalite väljaandmine on võimatu. Belgia määrustes on ette nähtud, et välismaalased ei saa tõusta pjedestaalile.⁴⁹

28 <https://www.iaaf.org/>.

29 IAAFi 2018.–2019. aasta võistlusmääruste määruse 4 lõige 3 aga piirab üle 18aastase sportlase seotust rohkem kui ühe riigi alaliiduga.

30 Vt eespool 12. joonealuses märkuses viidatud Asseri instituudi raport.

31 Vt Real Federación Española de Atletismo, <http://www.rfea.es/>, <http://www.rfea.es/datosrfea/reglamentos.htm>. Vt samuti http://www.rfea.es/normas/pdf/Reglamento_Juridico_Disciplinario.pdf.

32 Ligue Belge francophone d'athlétisme (LBFA) (FR), <https://www.lbfa.be/web/l-asbl>, Vlaamse Atletiekliga (NL), <https://www.atletiek.be/>. Vt ka <https://www.lbfa.be/web/regles-et-directives>.

33 Taani kergejõustikuliit, <http://dansk-atletik.dk>. Vt samuti <http://dansk-atletik.dk/media/2139299/2> ja <http://dansk-atletik.dk/regler-og-love/dafs-love.aspx>.

34 Vt Prantsusmaa kergejõustikuliit (Fédération française d'athlétisme) <http://www.athle.fr/ning> spordiseadustik <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071318> ja http://www.athle.fr/Reglement/Reglements_Generaux_%282009-07-25%29.pdf.

35 Eespool 32. joonealune märkus.

36 Rootsi kergejõustikuliit (Friidrott.se), <http://www.friidrott.se/Regler/index.aspx>. Vt samuti <http://www.friidrott.se/docs/regelboken2018.pdf>. Veteranide vanuserühmade kohta vt <http://www.friidrott.se/Veteran/Regler/Intro.aspx>.

37 Vt Küprose amatöörkergejõustiku föderatsiooni põhikiri – <http://www.koeas.org.cy/wp-content/uploads/2018/10/%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F-%CE%9A%CE%9F%CE%95%CE%91%CE%A3-18.11.2017-.pdf>, ja Küprose spordiliitude hea halduse koodeks (2018), <https://cyprussports.org/phocodownload/kodikaschristisdiakivernisis/KodikasChristisDiakivernisis.pdf>.

38 Österreichischer Leichtathletik-Verband (ÖLV), <https://www.oelv.at/de>, ja <https://www.oelv.at/de/service/downloads#satzungen-und-ordnungen>.

39 Eespool 32. joonealune märkus.

40 Eespool 37. joonealune märkus.

41 Eespool 33. joonealune märkus.

42 Eespool 34. joonealune märkus.

43 Vt Sloveenia spordiseadus (Zakon o športu), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853>; Pogoji, pravila in kriteeriji za registriranj, http://www.olympic.si/datoteke/Pogoj%2C%20pravila%20in%20kriteeriji%20za%20registriranje%20in%20kategoriziranje%20C5%A1portnikov_potrjeno_SSR%282%29.pdf. Kergejõustiku võistlusmääruste kohta vt http://slovenska-atletika.si/wp-content/uploads/2018/03/Pravila-za-atletika-tekmovanja_2018_2019_web.pdf.

44 Eespool 36. joonealune märkus.

45 Eespool 33. joonealune märkus.

46 Eespool 31. joonealune märkus.

47 Eespool 34. joonealune märkus.

48 Eespool 43. joonealune märkus.

49 Eespool 32. joonealune märkus.

3. Miks kuulub põhikohtuasi liidu õiguse kohaldamisalasse?

48. Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus on käsitletud käesolevat vaidlust kui niisugust, mis puudutab eeskätt liidu kodakondsust ELTL artikli 21 alusel ja selle suhet nii kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeluga, mis tuleneb ELTL artiklist 18, kui ka Euroopa spordi teemade edendamisele vastavalt ELTL artiklile 165, on põhikohtuasjas õigupoolest vaidluse all ELTL artiklist 49 D. Biffi tuleneva asutamisevabaduse piiramine, mis tuleneb kodakondsuse alusel diskrimineerimisest.

49. Põhikohtuasja pooled on suuresti keskendunud vaidlusele selle üle, kas Rooma lepingust alates kehtivates aluslepingu esimestes normides kujunenud liikumisvabaduse eeskirju, nagu Euroopa Kohus on neid spordis osalemise kontekstis kohaldanud, saab üle kanda ELTL artiklisse 21, nagu kehtestati Lissaboni lepinguga. See aga on põhikohtuasja faktilistel asjaoludel ekslik.

50. Kohtuistungil tuli välja, et D. Biffi on psühholoogiline treener ja personaaltreener, mis tähendab, et ta treenib elatist sporditreenerina. Ta töötab eri spordiühingutega, kuid ka eri sportlaste personaaltreenerina. Ta tegeleb sõltumatult korrapärase ettevõtlusega. Ta ei ole töötaja, mistõttu on välistatud ELTL artikli 45 tähenduses „töötaja“ staatus. TopFiti ja D. Biffi esindaja väitis kohtuistungil, et Saksamaa üleriigilise meistri tiitel oleks väärtuslik ja oluline lisand D. Biffi visiitkaardil. DLV ei ole sellele vastu vaieldud. Nagu eespool (punktis 2) märgitud, on D. Biffi veebisaidil juba tutvustatud tema tulemusi varasematel Saksamaa üleriigilistel meistrivõistlustel.

51. Seda arvesse võttes ei saa D. Biffit pidada „amatöörspordilaseks“. Euroopa Kohus märkis oma otsuses *Deliège*,⁵⁰ et „pelgalt see, kui spordiühing või -liit ühepoolset liigitab oma liikmed amatöörspordilasteks, ei tähenda iseenesest, et need liikmed ei osale majandustegevuses“,⁵¹ ja majandustegevuses osamine on nõutav tingimus nii liidu liikumisvabadusnormide kohaldamiseks⁵² kui ka sporditegevuse kuulumiseks liidu õiguse kohaldamisalasse.⁵³

52. Seega, samal ajal kui tunnistan, et Euroopa Kohtus välja kujunenud praktika kohaselt kuulub sport seoses Euroopa Liidu eesmärkidega liidu õiguse kohaldamisalasse niivõrd, kui see kujutab endast majandustegevust,⁵⁴ ongi põhikohtuasjas tegu majandustegevusega, kuna D. Biffi töö on tõeline ja tegelik ning seda ei tule lugeda kõigest marginaalseks või täiendavaks.⁵⁵ Kuna „majandustegevuse“ mõiste määrab ühe aluslepingust tuleneva põhivabaduse ulatuse, ei tohi seda tõlgendada kitsalt.⁵⁶

53. Samuti selgitas Euroopa Kohus kohtuasjas *Deliège*⁵⁷ – mis käsitles osalemist individuaalses spordis ja väidetavat vaba liikumise piirangut –, et (rahaliste) preemiade andmine sporditulemuste põhjal valitsuse ja erasponsorite poolt oli igati asjakohane selle tuvastamisel, kas amatöörspordilane osales majandustegevuses.⁵⁸ Kohtuotsuses *Meca-Medina* lisas Euroopa Kohus, et „[k]ui sportlik tegevus kujutab endast tasustatud tööd või tasulise teenuse osutamist, millega on tegu näiteks poolprofessionaalsete või professionaalsete sportlaste puhul [...], kuulub see EÜ artikli 39 jj või EÜ artikli 49 jj kohaldamisalasse“.⁵⁹

50 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199).

51 *Ibid.*, punkt 46.

52 30. novembri 1995. aasta kohtuotsus *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, punkt 20).

53 18. juuli 2006. aasta kohtuotsus *Meca-Medina* (C-519/04 P, EU:C:2006:492, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 *Ibid.*

55 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus *Deliège* (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

56 13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus *Lehtonen ja Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

57 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, punkt 51).

58 *Ibid.*

59 18. juuli 2006. aasta kohtuotsus *Meca-Medina* ja *Majcen* (C-519/04 P, EU:C:2006:492, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika). On välja pakutud, et majandusliku seose puudumise tõttu liidus jääb õiguse kohaldamisalast välja ainult väike osa sporditegevust, nagu mängu reeglid, kuna spordiorganid ja nende liidud on tehniliste eeskirjade kehtestamiseks kõige pädevamad. Vt Exner, J., „European Union Law and Sporting Nationality: Promising Alliance or Dangerous Liaison?“, <https://www.olympic.cz/upload/files/European-Union-Law-and-Sporting-Nationality-Promising-Alliance-or-Dangerous-Liaison.pdf>, lk 13 ja 14.

54. ELTL artiklist 49 tuleneva asutamisevabadusega kaasneb „tegelik tähtjatu osalemine majandustegevuses teises liikmesriigis asuva püsiva tegevuskoha kaudu“,⁶⁰ kusjuures see viide ajale võimaldab eristada ELTL artiklil 56 põhinevat teenuste osutamise vabadust ELTL artiklil 49 põhinevast asutamisevabadusest.⁶¹

55. D. Biffi on elanud Saksamaal 15 aastat ja kohtutoimikus ei viita miski sellele, et ta osutab Saksamaal kergejõustikutreenerina teenuseid ajutiselt või et selles on piiriülene asjaolu, mis seisneb näiteks teenuse osutamises Itaaliast. Ta osaleb „püsivalt ja kestvalt“ Saksamaa majanduselusel.⁶²

56. Seega kuulub tema võimalik ELTL artikli 18 vastane diskrimineerimine ELTL artiklist 49 tulenevalt aluslepingute kohaldamisalasse. Kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld, mis on ette nähtud ELTL artiklis 18, väljendub ELTL artiklis 49 konkreetselt seoses asutamisevabadusega. Sellepärast on Euroopa Kohtul vaja vaid teha otsus artikli 49 suhtes⁶³ koostoimes ELTL artikliga 165, kuna ELTL artikkel 18 on autonoomselt kohaldatav üksnes sellistes liidu õigusega reguleeritud olukordades, mille tarvis ei ole EL toimimise lepingus diskrimineerimiskeelu erinorme sätestatud.⁶⁴ Põhjustel, mida selgitan lähemalt allpool punktides 97–110, ei ole põhikohtuasjas arutusel selline juhtum, mille puhul tuleks kaaluda nii tõsist konstitutsioonilist sammu, nagu ELTL artiklit 21 ja Euroopa kodakondsuse koosseisu käsitleva kohtupraktika laiendamine eraõiguslike isikute vahelise vaidluse horisontaalsesse konteksti,⁶⁵ mis seega kohustaks mitteriiklikke osalisi neid järgima.

57. Euroopa Kohtus välja kujunenud praktikas on ette nähtud: „Asjaolu, et liikmesriigi kohus on eelotsusetaotluses vormiliselt viidanud teatavatele liidu õigusnormidele, ei takista Euroopa Kohut esitamast sellele kohtule kogu tõlgenduslikku teavet, mis võib viimasel aidata menetletavat kohtuasja lahendada, olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus on neile aspektidele oma küsimustes viidanud või mitte. Sellisel juhul on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud aspektide kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada“.⁶⁶

58. Selle tagajärjel tuleb kolm eelotsuse küsimust ümber sõnastada üheks, nimelt:

„Kas ELTL artikleid 18, 21, 49 ja 165 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi alaliit diskrimineerib lubamatult amatöörspordlasi, kellel ei ole elukohaliikmesriigi kodakondsust, kui ta välistab nende osavõtu üleriigilistest meistrivõistlustest või lubab neil üleriigilistest meistrivõistlustest osa võtta vaid nii, et nad stardivad „väljaspool paremusjärjestust“ või „ilma paremusjärjestuse kohata“, ega luba neil osaleda jooksu- jm alade finaalides ja jätab nad kõrvale meistrikoha vm kohtade arvestusest üleriigilistel võistlusel?“

60 Vt ajalooline 25. juuli 1991. aasta kohtuotsus Factortame jt (C-221/89, EU:C:1991:320, punkt 20).

61 30. novembri 1995. aasta kohtuotsus Gebhard (C-55/94 EU:C:1995:411, punkt 26).

62 17. juuni 1997. aasta kohtuotsus Sodemare jt (C-70/95, EU:C:1997:301, punkt 24).

63 4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139, punktid 19–22 ja seal viidatud kohtupraktika).

64 Nt 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus I (C-195/16, EU:C:2017:815, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika).

65 Nagu täheldas kohtujurist Kokott oma ettepanekus kohtuasjas komisjon vs. Austria (C-75/11, EU:C:2012:536, punkt 31), asub Euroopa Kohus harilikult seisukohale, et ta ei pea tegema otsust ELTL artikli 21 tõlgendamise kohta, kui vaidluse all on põhivabadused. Kohtujurist viitas 6. veebruari 2003. aasta kohtuotsusele Stylianakis (C-92/01, EU:C:2003:72, punkt 18 jj); 11. septembri 2007. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Saksamaa (C-318/05, EU:C:2007:495, punkt 35 jj); 20. mai 2010. aasta kohtuotsusele Zanotti (C-56/09, EU:C:2010:288, punkt 24 jj) ja 16. detsembri 2010. aasta kohtuotsusele Josemans (C-137/09, EU:C:2010:774, punkt 53). Vt samuti näiteks 11. jaanuari 2007. aasta kohtuotsus ITC Innovative Technology Centre (C-208/05, EU:C:2007:16, punkt 65) ja 11. septembri 2007. aasta kohtuotsus Hendrix (C-287/05, EU:C:2007:494).

66 27. juuni 2018. aasta kohtuotsus Turbogás (C-90/17, EU:C:2018:498, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

IV. Vastus küsimusele

A. Kas ELTL artikkel 49 on DLV-le siduv?

59. Euroopa Kohtus välja kujunenud praktika kohaselt ei reguleeri artiklid 45, 49 ja 56 mitte ainult ametiasutuste tegevust, vaid laienevad ka muud laadi eeskirjadele, mille eesmärk on kollektiivselt reguleerida töösuhteid, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist ja teenuste osutamist.⁶⁷ Euroopa Kohus on püüdnud hoida ära ebavõrdsust nendes artiklites sätestatud keeldude kohaldamisel, kuna töötingimusi reguleeritakse erinevates liikmesriikides mõnikord õigusnormidega ning mõnikord kollektiivlepingutega või muude aktidega, mida sõlmivad või võtavad vastu eraõiguslikud isikud.⁶⁸ Isikute vaba liikumise ja teenuste osutamise vabaduse takistuste kaotamine liikmesriikide vahel oleks ohustatud, kui riikide loodud tõkete kõrvaldamise muudaksid olematuks takistused, mis tulenevad avaliku õigusega reguleerimata ühingute või organisatsioonide õigusliku autonoomia teostamisest.⁶⁹

60. Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, et vaba liikumist käsitlevad aluslepingusätted on kohaldatavad spordiühingute kehtestatud eeskirjade suhtes,⁷⁰ ning üks kohtujurist on väljendanud seisukohta, et „spordialaliitude eeskirjad kuuluvad põhimõtteliselt ühenduse õiguse kohaldamisalasse, kui need puudutavad majandussuhteid“.⁷¹

61. Mõõnan, et kõikides põhikohtuasjale eelnenud kohtuasjades loeti spordiühingu eeskirjad liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvaks kontekstis, kus vaidlusalused eeskirjad piirasid niisuguste sporditegevustega seotud isikute tegevust, kes olid elukutselised selles mõttes, et nad said töölepingu alusel oma spordialal tulemuste eest otseselt tasu, ja spordiühingu eeskirjad, mis vaidlustati, ohustasid seda tasu otseselt.⁷²

62. Siiski ei saa olla erinevat alust käsitlemiseks seetõttu, et DLV uued määrused, nagu võib öelda, avaldavad D. Biffi majandustegevusele kaudset mõju selle kaudu, et muudavad tema teenuste osutamise vähem huvipakkuvaks võrreldes samalaadse ettevõtlusega tegeleva Saksamaa sportlasega, kes on üleriigilistel meistrivõistlustel täielikult võistluskõlblik ning saab võita endale selle tiitli ja koha ning tutvustada igal võistlusel saadud kohti oma veebisaidil (vt samuti allpool punkt 70). Euroopa Kohus märkis oma otsuses Deliège, et teenused jäävad teenuseks ka siis, kui need, kelle jaoks neid sooritatakse, nende eest ei maksa.⁷³ See viitab majandustegevuse kaudse mõju ulatusele.

67 11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus International Transport Workers' Federation ja Finnish Seamen's Union (C-438/05, EU:C:2007:772, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt samuti 18. detsembri 2007. aasta kohtuotsus Laval un Partneri (C-341/05, EU:C:2007:809).

68 11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus International Transport Workers' Federation ja Finnish Seamen's Union (C-438/05, EU:C:2007:772, punkt 34).

69 13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, punkt 35).

70 Nt 12. detsembri 1974. aasta kohtuotsus Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140); 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463); 13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, punkt 36) ja 16. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143).

71 Kohtujurist Alberi ettepanek kohtuasjas Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:1999:321, punkt 33).

72 Palgalisi jalgpallureid käsitles 12. aprilli 2005. aasta kohtuotsus Simutenkov (C-265/03, EU:C:2005:213); 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463) ja 16. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143) ning 25. juuli 2008. aasta kohtumäärus Real Sociedad de Fútbol ja Kahveci (C-152/08, EU:C:2008:450); palgalisi korvpallureid käsitles 13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201); palgalisi tempotegijaid käsitles 12. detsembri 1974. aasta kohtuotsus Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140) ja palgalisi käsipallureid käsitles 8. mai 2003. aasta kohtuotsus Deutscher Handballbund (C-438/00, EU:C:2003:255).

73 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Deliège (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, punkt 56).

63. Seepärast puudutab vaidlustatud määrus „majandussuhteid“. Euroopa Kohus märkis oma otsuses International Transport Workers’ Federation ja Finnish Seamen’s Union, et ELTL artikkel 49 reguleerib ka ametiühingute kollektiivset tegevust, millega ametiühing nõuab ettevõtjalt endaga kollektiivlepingu sõlmimist⁷⁴, sest see kollektiivne tegevus on „lahtumatult seotu[d]“ kollektiivlepinguga, mille sõlmimist püüeldakse, ja kuulub seetõttu ELTL artikli 49 kohaldamisalasse.⁷⁵

64. DLV uus reegel, mis välistab üleriigilistel meistrivõistlustel D. Biffi osavõtu Saksamaa kodanikega samadel alustel, on D. Biffi ettevõtjale tekkiva kahjuga piisavalt lähedases seoses, et kuuluda ELTL artikli 49 kohaldamisalasse. Nagu Euroopa Kohus on otsustanud, et kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld peab olema ELTL artikli 49 alusel erasektori tööandjate vastu kohaldatav seoses nii palgatöötajate kui ka füüsilisest isikust ettevõtja staatuses olevate töötajatega,⁷⁶ peavad ka DLV-sugused organisatsioonid ELTL artikli 49 alusel vastutama asutamisevabadust riivava või kodakondsuse alusel diskrimineeriva tegevuse eest, mis on selle artikliga keelatud.⁷⁷ Kui see nii ei oleks, tekiks kahju siseturule.

65. Lõpuks märkis Euroopa Kohus hiljuti kohtuasjas Egenberger,⁷⁸ et usutunnistuse ja veendumuste alusel diskrimineerimise keeld, mis on sätestatud artikli 21 lõikes 1, on liidu õiguse üldpõhimõttena imperatiivne ja iseenesest piisav, et isikutel tekiks subjektiivne õigus, millele nad saavad omavahelises liidu õiguse kohaldamisalasse jäävat valdkonda puudutavas vaidluses tugineda ka siis, kui diskrimineerimine tuleneb eraõiguslike isikute vahel sõlmitud lepingutest.⁷⁹

66. Harta artikli 21 lõige 2 keelab kodakondsuse alusel diskrimineerimise „aluslepingute reguleerimisalas“, mis tähendab liidu õigusega hõlmatud valdkonda. Võttes arvesse kohtuotsust Egenberger ja eespool punktis 56 väljendatud seisukohta, et käesolev vaidlus kuulub kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu kohaldamisalasse seoses asutamisevabadusega vastavalt ELTL artiklitele 18 ja 49, on TopFitil ja D. Biffil liidu õigusnormide kohaselt täielik õigus nõuda harta artikli 21 lõikes 2 sätestatud keelu kohaldamist DLV-suguse isiku vastu, kuna „liidu õiguskorras tagatud põhiõigused [laienevad] kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele“.⁸⁰

B. Kas on esinenud piirang?

67. Selles osas, mis puudutab otsest kodakondsuse tõttu diskrimineerimist, on Euroopa Kohtu praktika üldjuhul range. On tuvastatud, et õigusakt, millega kehtestatakse äriühingutele sõjaväerelvade ja laskemoonaga kauplemise või selliste kaupade müügi ja ostu vahendamise loa andmise suhtes tingimus, et äriühingu seadusjärgse esindusorgani liikmel või ettevõtet juhtiva ning seda esindama õigustatud osanikul või aktsionäril peab olema Austria kodakondsus, kujutab endast keelatud erinevat kohtlemist.⁸¹ Itaalia kodakondsuse nõudmine sotsiaalmajutuse ja vähendatud intressimääraga hüpoteeklaenu saamiseks isegi Itaalias elavatele liidu kodanikele tähendas, et liikmesriik ei ole täitnud ELTL artiklitest 49 ja 56 tulenevaid kohustusi,⁸² kuna asutamisevabadus ja teenuste osutamise vabadus

74 11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus (C-438/05, EU:C:2007:772, punktid 33–35 ja seal viidatud kohtupraktika).

75 *Ibid.*, punktid 36 ja 37. Vt samuti 18. detsembri 2007. aasta kohtuotsus Laval un Partneri (C-341/05, EU:C:2007:809).

76 4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139 punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

77 *Ibid.*, punkt 23.

78 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus (C-414/16, EU:C:2018:257).

79 *Ibid.*, punktid 76 ja 77.

80 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Bauer ja Willmeroth (C-569/16, EU:C:2018:871, punkt 52).

81 4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139 punkt 29).

82 14. jaanuari 1988. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia (63/86, EU:C:1988:9).

ei puuduta „mitte üksnes konkreetseid norme kutsetegevuse kohta, vaid ka norme seoses mitmesuguste üldiste võimalustega, millest on selles tegevuses abi“.⁸³ Ja hiljuti on loetud ELTL artikliga 49 vastuolus olevaks Ungari ja Läti õiguses kehtestatud kodakondsusnõuded notari kutsealal tegutsemiseks.⁸⁴

68. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on „kõikide isikute vaba liikumist käsitlevate aluslepingu sätete eesmärk hõlbustada igasugust liidu kodanike kutsetegevust liidu piires ning nendega on vastuolus meetmed, mis võivad seada niisuguseid kodanikke ebasoodsamasse olukorda, kui nad soovivad tegelda majandustegevusega mõne teise liikmesriigi kui nende päritoluliikmesriigi territooriumil. Selles kontekstis on liikmesriikide kodanikel eelkõige õigus – mille annab neile vahetult alusleping – lahkuda oma päritoluriigist ja minna mõne teise liikmesriigi territooriumile ja seal elada, et tegelda seal majandustegevusega“.⁸⁵

69. Järelikult on ELTL artikliga 49 vastuolus igasugune liikmesriigi meede, mis võib liidu kodanikel takistada selle artikliga tagatud põhivabaduse kasutamist või muuta selle vähem atraktiivseks.⁸⁶

70. D. Biffi on ebasoodsamas olukorras kui Saksamaa kodanikud, kes tegelevad selles liikmesriigis kergejõustikutreeneri teenuste osutamisega, sest ta ei saa enam klientides huvi tekitamiseks viidata oma saavutustele üleriigilistel meistrivõistlustel. Tarbijat huvitab tõenäolisemalt rohkem niisugune kergejõustikutreener, kes tugineb enda reklaamimisel edule üleriigilistel kergejõustiku meistrivõistlustel.

71. Pealegi, kui liidu õigus lubaks liikmesriikide spordialaliitudel muuta eeskirju, mis lubavad asjaomase riigi kodakondsuseta elanikel üleriigilistest meistrivõistlustest osa võtta, *pärast* seda, kui D. Biffi sugune ettevõtja on sinna elama asunud, hoiaks see liidu kodanikke tagasi koduliikmesriigist lahkumast (mille tagajärjel võib isik, nagu D. Biffi puhul oligi, kaotada õiguse võtta osa selle riigi meistrivõistlustest) ja alustamast majandustegevust, millega kaasneb asjaomase spordialaga tegelemise kommertsialiseerimine. Liidu õigus keelab igasugused riigisisised meetmed, mis võiksid segada liidu kodanikel põhiõiguste teostamist või muuta see vähem atraktiivseks.⁸⁷

72. Olen nõus, et liidu kodanikud, kes kolivad ühest liikmesriigist teise ja asutavad äriettevõtteid, ei saa töötajate kombel tugineda liidu õigusele, et kindlustada vastuvõtvas liikmesriigis endale samasugused ettevõtlustingimused nagu koduliikmesriigis.⁸⁸ Sellega aga ei saa kunagi põhjendada otseselt diskrimineerivat meedet, mis kuulub majandustegevusele mõju avaldamise tõttu liidu õiguse kohaldamisalasse, eriti kui isik satub selle tagajärjel ebasoodsamasse olukorda kui vastuvõtva riigi kodanik (vt eespool punkt 70).

73. Sellepärast asun seisukohale, et D. Biffi olukord ei ole teistsugune kui see, milles oli kaebaja Euroopa Kohtu teedrajavas otsuses Konstantinidis.⁸⁹ D. Biffi on ebasoodsamas olukorras võrreldes sellega, kuidas koheldaks samadel asjaoludel Saksamaa kodanikku, sest niisamuti, nagu oli Chr. Konstantinidise nime (kohustusliku) kirja pildi või väärkirja pildiga, mis tulenes Saksamaa õigusest, kaasneb sellega, kui D. Biffi kaotab õiguse viidata oma saavutustele tulevastel üleriigilistel meistrivõistlustel, talle ebamugavus, mis riivab tema sellest artiklist tulenevat asutamisevabadust.⁹⁰ Euroopa Kohus otsustas kohtuasjas Konstantinidis, et vaidlusaluse meetme mõju klientides huvi äratamisele puutub sellekohase hinnangu andmisel asjasse.⁹¹

83 *Ibid.*, punkt 14.

84 10. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. Läti (C-151/14, EU:C:2015:577) ja 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. Ungari (C-392/15, EU:C:2017:73).

85 18. juuli 2017. aasta kohtuotsus Erzberger (C-566/15, EU:C:2017:562, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

86 *Ibid.*

87 *Ibid.*

88 *Ibid.*

89 30. märtsi 1993. aasta kohtuotsus (C-168/91, EU:C:1993:115).

90 *Ibid.*, punktid 13 ja 15.

91 *Ibid.*, punkt 16.

C. Kas piirang võib olla põhjendatud?

1. Üldpõhimõtted

74. Liidu kodakondsuse tõttu otsest diskrimineerimist sisaldavaid juhtumeid ühendab see, et neid saab üldjuhul põhjendada vaid viitega teistele aluslepingu sätetele. Nii näiteks on Euroopa Kohus otsustanud, et õigusakti, millega kehtestatakse äriühingutele sõjaväerelvade ja laskemoonaga kauplemise või selliste kaupade müügi ja ostu vahendamise loa andmise suhtes tingimus, et äriühingu seadusjärgse esindusorgani liikmel või ettevõtet juhtival ning seda esindama õigustatud osanikul või aktsionäril peab olema Austria kodakondsus, ei saa põhjendada ETL artikli 346 lõike 1 punktiga b, mis käsitleb liikmesriigi oluliste julgeolekuhuvide kaitset seoses relvade, laskemoona vm sõjavarustuse tootmisega.⁹² Notari kutsealal tegutsemise suhtes kehtestatud kodakondsusnõudeid ei saanud põhjendada sellega, et need on seotud avaliku võimu teostamisega ETL artikli 51 esimese lõigu tähenduses.⁹³

75. Põhimõtteline raskus põhikohtuasjas seisneb aga selles, et seesama ei pruugi tingimata kehtida spordisektoris. Euroopa Kohus on järjepidevalt tunnistanud, et „isikute vaba liikumist puudutavate aluslepingusätetega ei ole vastuolus eeskirjad või tavad, mille kohaselt jäetakse välismaised mängijad teatavatest matšidest, nagu eri riikide esindusvõistkondade vahel peetavad matšid, kõrvale nende matšide spetsiifilise laadi ja kontekstiga seotud põhjustel, mis ei ole majanduslikud ja puudutavad seega vaid sportlikku huvi“.⁹⁴ Nende hulka kuuluvad eeskirjad, mis puudutavad meistrivõistluste „nõuetekohast toimimist“ tervikuna.⁹⁵

76. Individuaal- ja mitte võistkondliku spordiala kontekstis on Euroopa Kohus märkinud, et kui kodakondsuse alusel diskrimineerimist ei esine ja valikureeglite tõttu pelgalt piiratakse turniirist osavõtjate arvu, on see rahvusvaheliste tippspordivõistluste korraldamisele omane ja seda ei saa iseenesest pidada teenuste osutamise vabadust piiravaks.⁹⁶ Siiski ei ole senises kohtupraktikas otseseid suuniseid olukordade kohta, kus liikmesriikide eeskirjad piiravad selle liikmesriigi kodakondsuseta isikute osalemist individuaalsetel spordivõistlustel näiteks kergejõustikus põhjustel, mis ei ole majanduslikud, ning millised põhjused on seotud niisuguste meistrivõistluste spetsiifilise laadi ja kontekstiga ja puudutavad seega vaid sportlikku huvi.

2. Kohaldamine vaidlusaluste eeskirjadele: status quo säilitamine

77. Võttes arvesse, millise ulatusega on lahknevus liikmesriikide õiguses ja praktikas seoses selle liikmesriigi kodakondsuseta isikute osavõtuga üleriigilistest kergejõustiku meistrivõistlustest (vt eespool punktid 44–47), olen nõus, et põhimõtteliselt on liidu õiguses kõige õigem kvalifitseerida liikmesriigi eeskiri, mis piirab üleriigilise meistri tiitli ning esimese, teise ja kolmanda koha medalite andmist,

92 4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Schiebel Aircraft (C-474/12, EU:C:2014:2139, punktid 34–38).

93 10. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. Läti (C-151/14, EU:C:2015:577) ja 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. Ungari (C-392/15, EU:C:2017:73).

94 8. mai 2003. aasta kohtuotsus Deutscher Handballbund (C-438/00, EU:C:2003:255, punkt 53). Vt samuti 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Deliège (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:199, punkt 43) ning 13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, punkt 34).

95 13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Lehtonen ja Castors Braine (C-176/96, EU:C:2000:201, punkt 54).

96 11. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Deliège (C-51/96 ja C-191/97, EU:C:2000:119, punkt 64).

eeskirjaks, mis puudutab vaid sportlikku huvi ja jääb aluslepingu kohaldamisalast välja ning mille võib liikmesriikides, kus on niisugune süsteem sisse seatud, seega säilitada.⁹⁷ Liikmesriigi kaalutusõiguse säilitamisele osutavad ka liidu spordialase pädevuse kitsad parameetrid (vt Poola kirjalikud seisukohad, eespool punkt 34) ELTL artikli 6 punktis e ja artiklis 165.⁹⁸

78. Ent Euroopa Kohus on toonitanud, et kuigi kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld ei ole kohaldatav spordivõistkondade, iseäranis riigi esindusvõistkondade koosseisule, tuleb seejuures siiski järgida proportsionaalsuse põhimõtet. Niisugune „kõnealuste õigusnormide kohaldamisala kitsendamine peab jääma siiski selle tõelise eesmärgi piiridesse“.⁹⁹

79. Eesmärgid, mida DLV taotleb muudatusega oma määrustes üleriigilistele meistrivõistlustele pääsemise ja nendest osavõtmise kohta, on üldsuse usalduse säilitamine meistrivõistluste vastu, tagades, et üleriigilisel meistril on piisavalt tugev side Saksamaaga, ja vajadus mitte häirida ega moonutada menetlust, mille kaudu valitakse sportlasi Saksamaad rahvusvahelisel tasandil esindama. Need on õiguspärased avaliku korraga seotud eesmärgid.

80. Ent see, kui D. Biffit takistatakse üleriigilise meistri tiitli saamisel ja suunatakse ta osalema väljaspool paremusjärjestust – tagajärgedega, mis sellest tema võistlustulemuste suhtes tekivad –, on nende eesmärkide taotlemise seisukohast eaproportsionaalne, kuna tal oli varem õigus üleriigilistest meistrivõistlustest Saksamaa kodanikega samadel alustel osa võtta ja põhikohtuasjas vaidlustatud määrusega on see õigus temalt ära võetud.

81. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liidu õigusakte tõlgendada kooskõlas omandatud õiguste kaitse üldpõhimõttega¹⁰⁰ ning „sellele vastava õiguskindlusega, mis moodustab [...] üldisema reegli olulise osa“.¹⁰¹ Euroopa Kohus märkis oma otsuses Bozkurt,¹⁰² et omandatud õigustest kinnipidamise üldpõhimõtte kohaselt ei sõltu juhul, kui Türgi kodanik saab õiguspäraselt tugineda alaliidu nõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 1/80 sätte alusel omandatud õigustele, need õigused enam nende asjaolude säilimisest, mille alusel need õigused omandati, kuna asjakohases liidu otsuses ei ole sellist tingimust ette nähtud. Omandatud õigused on puutunud asjasse ka seoses niisuguste liidu õigusaktide tõlgendamise, mille eesmärk on hõlbustada liidu kodanike vaba liikumist liidu piires, ja piirangutega liikmesriikide kaalutusõigusele seda piirata.¹⁰³

82. Ehkki küsimus ei ole niisuguste faktiliste asjaolude äralangemises, mille tõttu D. Biffi on jäänud ilma õigusest osaleda Saksamaa üleriigilistel meistrivõistlustel Saksamaa kodanikega samadel alustel, peeti omandatud õigusi puudutava kohtupraktika kujundamisel seoses vaba liikumise ja riigis elamise õigustega osalt silmas isiku olukorra järkjärgulist parandamist ja integreerumist liikmesriigis.¹⁰⁴ Samuti on D. Biffi Saksamaal alaline elanik kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil,¹⁰⁵ artikli 16 lõikega 1; ning alaline elamisõigus on oluline tegur sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisel ja kõnealuse direktiiviga nähti see ette liidu kodakondsuse väärtuse tugevdamiseks.¹⁰⁶

97 Vt eespool 12. joonealuses märkuses viidatud Asseri instituudi raport, VI peatükk, punkt 3.4.1.

98 Protsesside kohta, mis viisid ELTL artikli 165 lisamiseni Lissaboni redaktsioonis vt Weatherill, S., *Principles and Practice in EU Sports Law*, Oxford University Press, 2017, 6. peatükk, lk 125–156. Sama raamatu lk 158 täheldab autor konkreetsete seoste puudumist ELTL artikli 165 ja siseturu vahel.

99 Nt 15. detsembri 1995. aasta kohtuotsus Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, punkt 127 ja seal viidatud kohtupraktika).

100 29. septembri 2011. aasta kohtuotsus Unal (C-187/10, EU:C:2011:623, punkt 50).

101 Kohtujurist Sharpstoni ettepanek kohtuasjas Unal (C-187/10, EU:C:2011:510, punkt 52).

102 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus (C-303/08, EU:C:2010:800, punkt 41).

103 Vt nt 16. oktoobri 1997. aasta kohtuotsus Garofalo jt (C-69/96–C-79/96, EU:C:1997:492, punkt 17) selle kohta, kuidas tõlgendada nõukogu 15. septembri 1986. aasta direktiivi 86/457/EMÜ üldarsti erikoolituse kohta (EÜT 1986, L 267, lk 26).

104 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Bozkurt (C-303/08, EU:C:2010:800, punkt 40).

105 Ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

106 Euroopa Kohtu 7. oktoobri 2010. aasta otsus Lassal (C-162/09, EU:C:2010:592, punkt 32, kus on viidatud direktiivi 2004/38 põhjendusele 17).

83. Pealegi ei ole kohustus võtta üleminekumeetmeid, et kaitsta nende isikute õiguspäraseid ootusi, kes on oma tegutsemisel usaldanud kehtivat õiguskorda, mida on ette teatamata muudetud, liidu õiguses tundmatu.¹⁰⁷ Seoses komisjonile reas liidu õigusaktides asetatud kohustustega märkis Euroopa Kohus, et „võttes arvesse vajadust õiguskindluse järele, on komisjonil niisuguses olukorras, kui ta ei soovi rikkuda õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, kohustus hoiatada ettevõtjaid selgelt ja täpselt oma kavatsuse eest kalduda selles suhtes vajaduse korral kõrvale oma senisest praktikast“.¹⁰⁸

84. DLV aga ei ole välja kuulutanud üleminekusätteid D. Biffi suguste liidu kodanike huvides, kes on kasutanud oma õigust vabalt liikuda ja alustada ELTL artikli 49 alusel ettevõtlust teises liikmesriigis, mis ei ole nende koduliikmesriik, ning kaotanud õiguse võtta osa oma koduliikmesriigi üleriigilistest meistrivõistlustest.

85. See on vastuolus Euroopa Kohtu kodakondsusalase praktika nurgakiviga. Nimelt „on liidu kodaniku staatus liikmesriikide kodanike põhistaatus, mis teeb võimalikuks selle, et samas olukorras olevaid liikmesriigi kodanikke koheldakse aluslepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest, ilma et see piiraks selles osas sõnaselgelt ette nähtud erandite kohaldamist“.¹⁰⁹ Sel ajal, kui D. Biffi kasutas ELTL artikli 21, harta artikli 45 ja nagu eespool selgitatud, ELTL artikli 49 alusel õigust kolida Saksamaale ja seal vabalt elada, ei olnud DLV määrused, mis on kodakondsuse alusel otseselt diskrimineerivad, „sõnaselgelt ette nähtud“.

86. Nagu Euroopa Kohus on hiljuti märkinud, läheks see, kui liidu kodanik kaotaks õigused, mis ta on liikumisvabaduse kasutamise tulemusel omandanud „põhjusel, et ta soovis [...] selle riigi ühiskonda tihedamalt integreeruda“, vastuollu ELTL artikli 21 lõikega 1 „taotletava“ järkjärgulise integratsiooni loogikaga.¹¹⁰ Igal juhul sisustab seesama loogika ka ELTL artikli 49 parameetrite alla kuuluvaid vaidlusi.¹¹¹

87. Kuna D. Biffil on tekkinud Saksamaaga side ja kohtutoimikust ilmneb, et ta on sealse kergejõustikukogukonnas kodunenud, näib, et „üleriigilise meistri“ tiitli andmisest D. Biffi sugusele sportlasele ei tuleneks ilmselget ohtu selle tiitli õiguspärasusele. Sama kehtib medalite andmise, võistluse paremusjärjestuse kohtade registreerimise ja eel- või vahejooksudes osalemise kohta.

88. Samuti ei takistaks liidu õiguse nõue, et etableerunud, asjaomase riigi kodakondsuseta sportlastel lubataks osa võtta samal alusel, nagu nad on teinud enne osavõttu piirava määruse kehtestamist, kontrollimatult Saksamaa kodanike valimist rahvusvahelistele üle 35aastaste vanuserühma võistlustele. Nii on see seetõttu, et kohtuistungil märgiti, et Saksamaal on ligikaudu 30 aastat kohaldatud praktikad, mille kohaselt osalevad kodanikud ja klubisse kuuluvad riigi kodakondsuseta isikud ühtedel ja samadel alustel.

89. Peale selle oleks vaidlustatud määruisel iseäranis ränk mõju multikultuurilistele klubidele ja kogukonnatundele kõikides klubides, kuna seetõttu tekiks kaks liikmesuse tasandit. TopFit ja D. Biffi väitsid kohtuistungil, et tema vaidlustatud määruse tõttu on vähem tõenäoline, et klubid investeerivad liidu kodakondsusega sportlastesse, kes juba kuuluvad nende ridadesse.

107 Vt ajaloolisest kohtupraktikast Euroopa Kohtu presidendi 10. juuni 1988. aasta määrus Sofrimport (152/88 R, EU:C:1988:296).

108 *Ibid.*, punkt 22. Vt samuti 26. juuni 1990. aasta kohtuotsus Sofrimport (C-152/88, EU:C:1990:259).

109 Vt 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (Abi puudega inimesele) (C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

110 14. novembri 2017. aasta kohtuotsus Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, punkt 58).

111 Vt käsitelu 14. jaanuari 1988. aasta kohtuotsuses komisjon vs. Itaalia (63/86, EU:C:1988:9), eespool punkt 67, kus sügavamat integratsiooni pangalaenu ja sotsiaalmajutuse kättesaadavuse osas kaitses ELTL artikkel 49 (ja teenuse osutamise vabadus).

90. Nendel põhjustel olen jõudnud järeldusele, et kuna DLV määrustes puudub säte, mis leevendaks vaidlustatud määruse mõju ja säilitaks *status quo* liidu kodanikele nagu D. Biffi, kes on Saksamaal etableerunud ja omandanud õiguse võistelda üleriigilistel kergejõustiku meistrivõistlustel Saksamaa kodanikega samadel alustel, on vaidlustatud määrus taotletavate õiguspäraste eesmärkide seisukohast ebaoproportsionaalne.

3. Kohaldamine kõnesolevale eeskirjale laiemalt

91. Kui Euroopa Kohus selle analüüsiga ei nõustu, nagu eespool (punktis 77) märgitud, on liidu õiguses kõige õigem kvalifitseerida liikmesriigi eeskiri, mis piirab üleriigilise meistri tiitli ning esimese, teise ja kolmanda koha medalite andmist, eeskirjaks, mis puudutab vaid sportlikku huvi ja jääb aluslepingu kohaldamisalast välja ning üldjuhul võib selle liikmesriikides, kus on niisugune süsteem sisse seatud, seega säilitada. Niisugustele tegutsevatele sportlastele nagu D. Biffi *status quo* säilitamist puudutava analüüsi kõrvale jätmine võib esmapilgul tuua kaasa eitava vastuse eespool punktis 58 ümber sõnastatud küsimusele.

92. Ent eelotsuse küsimustes soovitakse samuti teada riigi kodakondsuseta sportlaste lausväljajätmise kohta üleriigilistelt meistrivõistlustelt; see juhtub ka D. Biffiga, kui võistluse korraldajad ega liidu president ei anna talle õigust osaleda väljaspool paremusjärjestust. Küsimuses, kas see on proportsionaalne, peab andma hinnangu eelotsusetaotluse esitanud kohus, võttes arvesse kõiki olulisi asjaolusid, sealhulgas spordi funktsiooni tähtsust sotsiaalsel kaasamisel, nagu see kajastub ELTL artikli 165 sõnastuses.

93. Samas tundub pealtnäha, et lausväljajätmine on põhjendatav ainult erakorralistel asjaoludel. Näiteks võib enamikus olukordades piisata väljaspool paremusjärjestust osaleda saavate isikute arvu piiramisest, et hoida ära häired menetluses, mille abil valitakse välja Saksamaa kodanikud, kes esindavad seda liikmesriiki rahvusvahelistel kergejõustikuvõistlustel.¹¹² Oluline on ka, et riigisisene kohus tuvastaks, et üleriigiliste meistrite valiku ning rahvusvahelistel spordiüritustel osalevate võistkondade valiku vahel on tõepoolest seos. Samuti ei näe ma põhjust, miks jätta registreerimata riigi kodakondsuseta isiku tulemused eel- või vahejooksudes, mis on DLV seadusjärgsete eesmärkide täitmiseks peamine.

94. Lõpuks: DLV selgitused selle kohta, miks ta ei ole saanud koostada teistsuguseid määrusi teiste vanuserühmade sportlaste kohta, ei ole veenvad. Nendes selgitustes ei ole käsitletud seda, et pinged ja ühiskondlikud ootused seoses üleriigiliste meistrivõistlustega, mis eelnevad osavõtule rahvusvahelisest tippvõistlustest nagu olümpiamängud, on sellistes vanuserühmades, kellel ei ole niisuguse osavõtuga otsest seost, mõõdetavalt teistsugused.

95. Pean siinkohal silmas väga noori ja väga vanu sportlasi. Kas vajadus tagada hiljuti teisest liikmesriigist Saksamaale kolinud peresse kuuluva lapse sotsiaalne kaasamine ei ole kaalukam kui ähmane väljavaade, et see laps võtab üleriigilistel meistrivõistlustel ära koha Saksa lapselt, kes võib kunagi esindada Saksamaad sellistel võistlustel nagu olümpia või Euroopa meistrivõistlused, eriti kui arvestada, et noortel on pikemalt aega otsustada, kas võtta teine kodakondsus või mitte? Sellepärast on oluline, et eelotsusetaotluse esitanud kohus hindaks, kas vaidlustatud määruse üldine kohaldatavus kõikidele vanuserühmadele on DLV taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks sobiv ega ulatu kaugemale nende saavutamiseks vajalikust.

96. Seega, kui Euroopa Kohus ei peaks niisuguste tegutsevate sportlaste nagu D. Biffi *status quo* küsimuses minu peamise seisukohaga nõustuma, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kõiki neid asjaolusid hoolikalt hinnata.

¹¹² Siekmann, R., „The Specificity of Sport: Sorting Exceptions in EU Law“, https://www.pravst.unist.hr/dokumenti/zbornik/2012106/zb201204_697.pdf, lk 721.

V. Kodakondsus, ELTL artikkel 21 ja virgestustegevus

97. Kui Euroopa Kohus ei nõustu eespool esitatud analüüsiga, mis puudutab ELTL artikli 49 kohaldatavust põhikohtuasjas, ja leiab, et vaidluse lahendamisel tuleb lähtuda D. Biffi õigusest vabaajategevusele, mis tuleneb ELTL artiklist 21, soovitan Euroopa Kohtul jõuda samale tulemusele, nagu olen käesolevas ettepanekus välja pakkunud. ELTL artikli 21 alla kuuluvad liikumisvabaduse piirangud peavad olema põhjendatud ülekaaluka üldise huvi kaalutlustega¹¹³ ja nende seadmisel tuleb järgida proportsionaalsuse põhimõtet.¹¹⁴

98. Kuigi olen nõus, et DLV taotletavad eesmärgid samastuvad ülekaaluka üldise huvi kaalutlusega (vt eespool punkt 79), mis võib olla kaalukam õigusest, mis puudutab võrdset juurdepääsu vabaajategevusele ja selles osalemist ELTL artikli 21 alusel, ei nõustu ma sellega, et põhikohtuasjas käsitletavatel asjaoludel on vältimatu, et vaidlustatud määrus on kas sobiv nende eesmärkide saavutamiseks või ei ulatu kaugemale nende saavutamiseks vajalikust (eespool punktid 77–96).

99. Sellegipoolest ei saa ma anda soovitusi – mida komisjon on väga energiliselt toetanud (vt eespool punktid 38 ja 39) –, et ELTL artikli 21 esemeline kohaldamisala laieneb vabaajategevuse kättesaadavusele ja selles osalemisele, vähemalt kui sellele tuginetakse erasektori isiku nagu DLV vastu. Põhjused on järgmised.

100. Kui Euroopa Kohus selle sammu astub, oleks see käesoleval sajandil esimene kord, mil aluslepingu säte valitaks nende väheste sätete hulka, millel on eraõiguslike isikute vahelistes vaidlustes vahetu horisontaalne õigusmõju.¹¹⁵ Olukord põhikohtuasjas erineb sellest, mida Euroopa Kohus käsitles kohtuasjas Egenberger, kus ta tegi otsuse harta horisontaalse õigusmõju kohta olukorras, mis juba kuulus liidu õiguse kohaldamisalasse selle vaidluse lahendamisel asjasse puutuva direktiivi tõttu.¹¹⁶

101. Liidu õiguse esemelise kohaldamisala laiendamine aluslepingu sättele vahetu horisontaalse õigusmõju omistamise kaudu on mõõdetavalt teistsugune küsimus. Klassikaliselt puudutavad ELTL artikliga 21 seotud vaidlused suhteid riigi ja kodaniku vahel¹¹⁷ ning minu teada on põhikohtuasjas tegu esmakordse juhtumiga, mil Euroopa Kohtul on palutud rakendada ELTL artiklist 21 tulenevaid kohustusi eraõigusliku isiku suhtes.

102. Peale selle on paljud eeskätt ELTL artikli 21 alusel lahendatud vaidlused hõlmanud ägedat pooltevahelist lahkarvamust seoses põhiõiguste austamisega, mis ei ole seotud harta artikliga 45, ja arutelu Euroopa Inimõiguste Kohtu asjakohase praktika üle.¹¹⁸ See tuleneb harta artikli 52 lõikes 3 sätestatud kohustusest seoses hartas ette nähtud õigustega, „mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele“ ja mille tähendused on „samad“. Siiski ei ole põhikohtuasjas Euroopa Kohtu tähelepanu juhitud niisugusele Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale, kus on vaidluse all olnud piirang seoses riigi kodakondsuseta isikute osavõtuga üleriigilistest meistrivõistlustest.¹¹⁹

113 Nt 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (Abi puudega inimesele) (C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 68).

114 Nt 13. novembri 2018. aasta kohtuotsus Raugevicius (C-247/17, EU:C:2018:898, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

115 Komisjon on selles osas tuginenud 3. oktoobri 2000. aasta kohtuotsusele Ferlini (C-411/98, EU:C:2000:530). See kohtuasi aga käsitleb liidu määruse tõlgendamist kooskõlas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeluga, mitte ELTL artikliga 21.

116 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus (C-414/16, EU:C:2018:257).

117 Tähelepanu, et harta artikkel 45, mis käsitleb liikumis- ja elukohavabadust, paikneb V jaotises „Kodanike õigused“. Kõik ülejäänud selle jaotise artiklid puudutavad kodaniku suhet riigiga. Vt artikkel 39 (õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel), artikkel 40 (õigus hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel), artikkel 41 (õigus heale haldusele), artikkel 42 (õigus tutvuda dokumentidega), artikkel 43 (Euroopa ombudsman) ja artikkel 44, mis käsitleb õigust esitada petitsioone Euroopa Parlamendile.

118 Vt hiljutine 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Coman jt (C-673/16, EU:C:2018:385).

119 Seoses dopinguvastaste reeglite vastavusega konventsiooni artiklile 8 ja protokollile nr 4 artiklile 2 vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 18. jaanuari 2018. aasta otsus FNASS jt vs. Prantsusmaa (CE:ECHR:2018:0118JUD004815111). Spordi ja konventsiooni kohta vt üldiselt Miège, C., *Sport et droit européen*, L'Harmattan, 2017, lk 279.

103. Samuti ei sobi ELTL artikkel 21 horisontaalselt kohaldatavaks õiguskindlusega seotud põhjustel. ELTL artikkel 21 tuleb klassikalisele mängu laialdases ja ettearvamatus hulgas olukordades, kus liidu õiguse kaitset otsivad isikud, kes ei suuda tõendada seost vaidluse all oleva küsimuse ja majandustegevuse vahel¹²⁰ või kes muidu jääksid liikumisvabadust käsitlevate liidu õigusnormide kohaldamisalast välja.¹²¹

104. Täpsemalt, nagu üks kohtujurist on hiljuti tähendanud, on Euroopa Kohus tõlgendanud ELTL artiklit 21 „äärniselt dünaamiliselt olukordades, kus direktiiv 2004/38 ei ole liidu kodaniku suhtes enam kohaldatav selle tõttu, et see kodanik pöördus tagasi oma päritoluliikmesriiki“.¹²² Sellele tuleb lisada rahaline abi hariduse omandamisel.¹²³

105. Seetõttu on ELTL artikli 21 all kaitstavad õigused oma avatud koosseisu tõttu sobimatud vahetuks horisontaalseks kohaldamiseks eraõiguslike isikute vahelistele vaidlustele.¹²⁴ See siiski ei välista tuginemist kodakondsusalastele õiguse üldpõhimõtetele ELTL artikleid 45, 49 ja 56 puudutava kohtupraktika kujundamisel seoses nende sätete kohaldamisalasse kuuluvate vaidlusega, kui selline vajadus tekib, nagu see on põhikohtuasjas.¹²⁵

106. Samuti oleks järeldus, et puht amatöörspord kuulub ELTL artikli 21 kohaldamisalasse, otseses vastuolus põhireegluga, et sport kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse vaid niivõrd, kui see kujutab endast „majandustegevust“ – see on reegel, millest lähtudes on eraõiguslikud isikud spordi sektoris üle kogu Euroopa oma tegevuse korraldanud ja mida on Euroopa Kohtu praktikas korratud *pärast* Lissaboni lepingu jõustumist ja seda, kui liit omandas ELTL artikli 165 alusel piiratud pädevuse seoses spordi kui vabaajategevusega.¹²⁶

107. Siiski on igasuguse nõude, et sport peab olema „majandustegevus“, enne kui see jääb liidu õiguse materiaalsesse kohaldamisalasse, eeltingimus see, et puuduvad kõnesolevas vaidluses asjakohased esmase või teisese õiguse meetmed. Nagu ma kohtuasjas Egenberger tehtud ettepanekus selgitasin, on mul kahtlused seoses sellega, kas „majandustegevuse“ puudumine võib vähendada liidu pädevusse kuuluvate liidu õiguse meetmete ajalist, isikulist või materiaalset ulatust, nagu on sätestatud aluslepingutes.¹²⁷

108. Kuid nii ei ole see ELTL artikli 165 puhul. Ükski ELTL artikli 165 lõplikule sõnastusele eelnenud teetähis ei osutanud ju liidu õiguse arenemisele selleni, et ELTL artiklites 18 ja 21 ette nähtud kaitse diskrimineerimise vastu saab laiendada harrastusspordile. Aastal 1999 jõustunud Amsterdami lepingule lisatud deklaratsioonis spordi kohta pelgalt tunnustati spordi ühiskondlikku tähtsust ja kutsuti liitu üles kuulama spordiühinguid ja pöörama erilist tähelepanu amatöörspordi erisustele. Nice'is 2000. aasta detsembris peetud Euroopa Ülemkogu järeldustel „Amatöörspord ja sport kõigile“¹²⁸ ei olnud siduvat jõudu, nagu Amsterdami deklaratsioonilgi.¹²⁹ Ja ELTL artikli 165 vastuvõtmisele

120 Dashwood, A. (jt), *Wyatt and Dashwood's European Union Law*, Hart Publishing, 2011, lk 461 ja 462. lk 462 märgivad autorid õigesti, et „majanduslikult aktiivsetel migrantidel [...] on alati olnud enamiku hüviste osas õigus võrdsel kohtlemisele“.

121 Nt 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Coman jt (C-673/16, EU:C:2018:385) ja 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus I (C-195/16, EU:C:2017:815).

122 Kohtujurist Boti ettepanekud kohtuasjas Lounes (C-165/16, EU:C:2017:407, punkt 69) ja kohtuasjas Coman jt, *ibid.*

123 Vt õpilaste rahalist toetust ja liidu kodakondsust puudutava Euroopa Kohtu olulise kohtupraktika hiljutise näitena 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (Abi puudega inimesele) (C-679/16, EU:C:2018:601).

124 Harta horisontaalset kohaldamist puudutavate hiljutiste seisukohtade kohta vt nt minu ettepanek kohtuasjas Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851); kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2018:614) ja kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas Bauer (C-569/16, EU:C:2018:337).

125 Vt nt eespool punktid 85 ja 86.

126 16. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143) ja 18. juuli 2006. aasta kohtuotsus Meca-Medina ja Majcen (C-519/04 P, EU:C:2006:492).

127 Kohtuasi Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851, punktid 46–51). Euroopa Kohus otsustas, et „üksnes asjaolu, et eeskiri on puhtalt spordialane, ei tähenda seda, et selle eeskirjaga reguleeritud tegevusega tegeleja või selle eeskirja vastu võtnud organ oleks väljaspool asutamislepingu kohaldamisala“. Vt 18. juuli 2006. aasta kohtuotsus Meca-Medina ja Majcen (C-519/04 P, EU:C:2006:492, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

128 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l35007>.

129 Eespool 98. joonealuses märkuses viidatud Weatherill, lk 129.

eelnenud komisjoni valge raamat¹³⁰ on üksikasjades väheütlevalt, samas lugupidav sporti reguleerivate organite suhtes, toetades liidule teisejärgulise funktsiooni jätmist.¹³¹ Valge raamatu punktis 39 komisjon kõigest kutsus „liikmesriike ja spordiorganisatsioone üles tegelema kodakondsusel põhineva diskrimineerimise probleemiga kõigil spordialadel. Komisjon kasutab võitluses diskrimineerimisega spordis poliitilist dialoogi liikmesriikidega, soovitusi, struktureeritud dialoogi sidusrühmadega ning vajaduse korral rikkumiste korral rakendatavaid menetlusi“.¹³²

109. Põhikohtuasjas on komisjon asetanud erilist rõhku sellele, et Euroopa Kohus on märkinud, et „vabaajategevuse võimalused selles liikmesriigis kaasnevad [...] liikumisvabadusega“.¹³³ Piisab märkimisest, et Euroopa Kohus on teinud selle järelduse vaid seoses nende aluslepingu sätetega, mis reguleerivad töötajate vaba liikumist, asutamisevabadust ja teenuste osutamise vabadust.¹³⁴ Seetõttu toetab see kohtupraktika esmast seisukohta, mille olen eespool sõnastanud seoses ELTL artikliga 49, andmata alust selle ülekandmiseks ELTL artiklile 21.

110. Nagu üks kommenteerija on märkinud, „annab liidu pädevusele spordiga seotud küsimustes konstitutsioonilise aluse siseturu ulatuslikkus“.¹³⁵ Üksnes vaba aja veetmiseks harrastatavat sporti saab liidu õigus mõjutada vaid niisuguste meetmete kaudu, mida võetakse vastu ELTL artikli 165 lõike 4 alusel või ELTL artikli 165 lõike 3 alusel koostööd edendades, või kui sporditegevusi mõjutavad muud liidu õiguse meetmed, mis on liidu pädevuses, nagu ELTL artikkel 49.

VI. Vastus eelotsuse küsimustele

111. Sellepärast teen ettepaneku vastata Amtsgericht Darmstadti (Darmstadti esimese astme kohus, Saksamaa) küsimusele järgmiselt:

Põhikohtuasjas käsitletavatel asjaoludel tuleb ELTL artikleid 18, 21, 49 ja 165 tõlgendada nii, et liikmesriigi alaliit diskrimineerib lubamatult amatöörspordilasi, kellel ei ole elukohaliikmesriigi kodakondsust, kui ta välistab nende osavõtu üleriigilistest meistrivõistlustest või lubab neil üleriigilistest meistrivõistlustest osa võtta vaid nii, et nad stardivad „väljaspool paremusjärjestust“ või „ilma paremusjärjestuse kohata“, ega luba neil osaleda jooksu- jm alade finaalides ja jätab nad kõrvale meistririkoha vm kohtade arvestusest üleriigilistel võistlustel.

130 Valge raamat spordi kohta, KOM(2007) 391 (lõplik), 11. juuli 2007.

131 Üksikasjalikku analüüsi vt eespool 98. joonealuses märkuses viidatud Weatherill, lk 135–141. Nimetatud valge raamat on vähem ambitsioonikas kui varasem komisjoni 10. detsembri 1999. aasta raport Euroopa Ülemkogule eesmärgiga kaitsta praegusi spordirajatisi ja säilitada spordi ühiskondlik funktsioon ühenduse raamistikus (Helsingi raport), Brüssel, KOM(1999) 644 (lõplik). Vt samuti „Sport and Free Movement“, SEC(2011) 66 (lõplik) ja „Developing the European Dimension of Sport“, Brüssel, 18.1.2011, KOM(2011) 12 (lõplik).

132 11. juuli 2007. aasta valge raamat spordi kohta, KOM(2007) 391 (lõplik).

133 7. märtsi 1996. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa (C-334/94, EU:C:1996:90, punkt 21).

134 *Ibid.* Vt samuti 12. juuni 1997. aasta kohtuotsus komisjon vs. Iirimaa (C-151/96, EU:C:1997:294, punkt 13); 27. novembri 1997. aasta kohtuotsus komisjon vs. Kreeka (C-62/96, EU:C:1997:565, punkt 19) ja 29. aprilli 1999. aasta kohtuotsus Ciola (C-224/97, EU:C:1999:212).

135 Eespool 98. joonealuses märkuses viidatud Weatherill, lk 112.